

Správa o základných právach 2016 Stanoviská agentúry FRA

Európska únia (EÚ) a jej členské štáty zaviedli a realizovali v roku 2015 mnohé iniciatívy zamerané na ochranu a posilnenie základných práv. Správa agentúry FRA o základných právach 2016 zhŕňa a analyzuje hlavný vývoj v oblasti základných práv a tiež poukazuje na dosiahnutý pokrok, ako aj na pretrvávajúce prekážky. Publikácia predstavuje stanoviská agentúry FRA týkajúce sa hlavného vývoja v zhrnutých tematických oblastiach a súhrn dôkazov podporujúcich tieto stanoviská. Tímto poskytuje ucelený a zároveň informatívny prehľad o hlavných výzvach v oblasti základných práv, ktorým EÚ a jej členské štáty čelia.

Obsah

 Azyl a migrácia do EÚ v roku 2015	2
1 Charta základných práv EÚ a jej používanie členskými štátmi	5
2 Rovnosť a nediskriminácia	7
3 Rasizmus, xenofóbia a s tým súvisiaca netolerantnosť	9
4 Integrácia Rómov	11
5 Informačná spoločnosť, súkromie a ochrana údajov	13
6 Práva dieťaťa	15
7 Prístup k spravodlivosti vrátane práv obetí trestného činu	17
8 Vývoj v uplatňovaní Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím	19

Azyl a migrácia do EÚ v roku 2015

V roku 2015 hľadalo útočisko v členských štátoch EÚ viac ako milión ľudí, EÚ preto čelila nevidanej výzve. Toto číslo predstavuje len približne 0,2 % celkového počtu obyvateľov EÚ, nebolo oveľa vyššie než v predchádzajúcich rokoch. Vo svete je v dôsledku prenasledovania, konfliktu, všeobecného násillia alebo porušovania ľudských práv nútene vysídlených približne 60 miliónov ľudí a je pravdepodobné, že miera týchto presunov bude ešte určitý čas pretrvávajúť. Agentúra FRA sa zaoberá účinnosťou opatrení, ktoré EÚ a jej členské štáty prijali, alebo navrhli na zvládnutie tejto situácie s osobitným dôrazom na to, ako sa pritom dodržiavajú základné práva.

Stanoviská agentúry FRA

V roku 2015 prišlo do Európy po mori, najmä do Grécka a Talianska, viac ako jeden milión utečencov a migrantov – na porovnanie, v roku 2014 to bolo 200 000. Aj keď boli v rámci správy morských hraníc posilnené záchranné prvky, počet úmrtí v Stredozemnom mori sa v roku 2015 ešte zvýšil. Podľa Medzinárodnej organizácie pre migráciu (IOM) 3 771 ľudí zomrelo pri preprave Stredozemným morom a to najmä na lodiach neschopných plavby po mori, ktoré poskytujú prevádzaci a ktoré sú často preplnené.

Stanoviská agentúry FRA

Agentúra FRA zastáva stanovisko, že na zabezpečenie ľudskej dôstojnosti, práva na život a nedotknuteľnosti osoby, ktoré sú zaručené Chartou základných práv EÚ, by EÚ a jej členské štáty mali riešiť ohrozenie života, ku ktorému dochádza na prahu Európy. V záujme ukončenia vysokých strát na životoch na mori by mohli zvážiť, že budú pracovať na celosvetovom prístupe so zapojením všetkých príslušných štátov a subjektov, a stavať na záveroch Svetového humanitárneho samitu, ktorý sa koná 23. a 24. mája 2016 v Istanbuli. Takisto by mohli zvážiť návrhy agentúry FRA, ktoré boli vydané v jej správe z roku 2013 o južných morských hraniciach Európy ohľadne toho, ako v námornom kontexte dodržiavať právo na život, konkrétne zabezpečiť, aby boli hliadkové lode všetkých zúčastnených štátov primerane vybavené vodou, príkrývkami a iným vybavením prvej pomoci.

Osobám, ktoré potrebujú ochranu, EÚ naďalej ponúka len obmedzené miesta pre legálny vstup na jej územie. Z toho vyplýva, že cesta týchto osôb do Európy

bude nepovolená, a preto zbytočne riskantná, čo platí osobitne v prípade žien, detí a zraniteľných osôb, ktoré majú byť chránené. Existujú jasné dôkazy o tom, že prevádzaci tieto skupiny osôb vykorisťujú a zle s nimi zaobchádzajú.

Stanoviská agentúry FRA

Agentúra FRA zastáva stanovisko, že v záujme riešenia neregulárnej migrácie do EÚ by členské štáty EÚ mali zvážiť možnosť poskytnúť presídlenie, povolenie vstupu z humanitárnych dôvodov alebo iných bezpečných systémov, aby osobám, ktoré potrebujú medzinárodnú ochranu, umožnili vstup do EÚ. Mali by mať príležitosť zapojiť sa do týchto systémov na miestach, ktoré sú pre nich dostupné. Na účel dodržiavania práva na rodinný život, ktoré je zakotvené v článku 7 Charty základných práv EÚ, ale aj na predchádzanie rizikám neregulárneho vstupu osôb, ktoré sa chcú pripojiť ku svojim rodinám, je potrebné prekonať praktické a právne prekážky brániace alebo značne oddalujúce zlúčenie rodiny a zdržať sa kladení nových prekážok.

Popri nevyhnutnosti účinného opatrenia na boj proti prevádzaniu ľudí existuje nebezpečenstvo, že dobromyseľní jednotlivci, ktorí pomáhajú migrantom, budú trestne stíhaní. Keď sa občania snažia pomôcť utečencom dostať sa k prístrešiu alebo sa presunúť do svojho miesta určenia, napríklad kúpaním lístkov na vlak alebo ich prepravou vo svojich autách, treba ich vnímať ako súčasť riešenia, nie súčasť problému. Opatrenia, ktorých následkom je trestanie samotných utečencov, môžu vyvolať otázky týkajúce sa ustanovenia o netrestaní, stanoveného v článku 31 Dohovoru OSN o právnom postavení utečencov.

Stanoviská agentúry FRA

Agentúra FRA zastáva stanovisko, že, ako bolo oznámené v Akčnom pláne EÚ proti prevádzaniu migrantov, na riešenie identifikovaných výziev treba posúdiť a revidovať príslušné právne predpisy EÚ s cieľom riešiť riziko nezámernej kriminalizácie humanitárnej pomoci alebo trestania poskytovania primeranej podpory ne-regulárnym migrantom.

Zvýšený migračný tlak na EÚ viedol k novým opatreniam vrátane stavania plotov na pozemných hraniciach, hromadných zamietnutí, zrýchlených konaní alebo profilovania podľa štátnej príslušnosti. V EÚ existuje všeobecná zhoda v tom, že máme rešpektovať zásadu zákazu vyhostenia alebo vrátenia, ale ako odznelo na Konferencii agentúry FRA o základných právach v roku 2014 v Ríme, právne predpisy vyvíjajúce sa v tejto oblasti zapríčiňujú právne neistoty. Akákoľvek forma skupinového odsunu alebo zadržania na mori by mohla v skutočnosti znamenať kolektívne vyhostenie, ak nie je odsun alebo zadržanie založené na individuálnom posúdení, a ak nie sú k dispozícii účinné prostriedky nápravy tohto rozhodnutia. V článku 19 Charty základných práv EÚ, ako aj v článku 4 protokolu 4 k Európskemu dohovoru o ľudských právach (EDLP) sa zakazuje toto konanie, pričom Európsky súd pre ľudské práva (ESLP) rozhodol, že tento zákaz sa vzťahuje aj na širšie moria.

Stanoviská agentúry FRA

Agentúra FRA zastáva stanovisko, že na zabezpečenie úplného dodržiavania práva na azyl garantovaného Chartou základných práv EÚ by mala EÚ a jej členské štáty zabezpečiť, aby sa ich politikami riadenia hraníc a migrácie neporušovala zásada zákazu vyhostenia alebo vrátenia a zákaz kolektívneho vyhostenia. Absolútnu povahu zákazu vyhostenia treba rešpektovať v legislatívnych, ako aj politických opatreniach a ich vykonávaní. Agentúra FRA sa teda domnieva, že sú potrebné konkrétnejšie usmernenia o spôsobe zníženia rizika porušovania zásady zákazu vyhostenia alebo vrátenia s cieľom riešiť nové situácie, ako sú napríklad tie, ktoré vznikajú v dôsledku postavenia plotov alebo zadržaním na mori, alebo zlepšenou spoluprácou s tretími krajinami v riadení hraníc.

V roku 2015 bolo pri rôznych príležitostiach a v mnohých členských štátoch bolo zaznamenané, že sa utečenci nachádzali v zúfalých a zhoršujúcich sa podmienkach. Podľa článku 18 smernice o podmienkach prijímania musí byť pre žiadateľov o azyl

zabezpečená primeraná životná úroveň počas obdobia potrebného na posúdenie ich žiadosti o medzinárodnú ochranu. Aj keď sa smernica formálne uplatňuje až od okamihu, keď jednotlivец podal žiadosť o medzinárodnú ochranu, mnohé z jej ustanovení odrážajú normy medzinárodných ľudských práv a štandardov práva utečencov, ktoré sú pre členské štáty EÚ účinne záväzné od okamihu, keď je utečenec v právomoci daného štátu.

V článku 18 ods. 4 smernice sa vyžaduje, aby členské štáty prijali „vhodné opatrenia na zabránenie útokom a rodovo motivovanému násiliu vrátane sexuálnych útokov a obťažovania“ v zariadeniach používaných na ubytovanie žiadateľov o azyl. V roku 2015 sme bolo zaznamenaní mnoho dobre zdokumentovaných správ o ženách, ktoré sa v tranzitných zónach a táboroch cítili ohrozené. Charte základných práv EÚ vyžaduje, aby bola maloletým bez sprievodu poskytnutá ochrana a starostlivosť nevyhnutná pre ich blaho. Napriek tomu sa mnoho tisíc maloletých bez sprievodu stratilo z ubytovacích zariadení v členských štátoch EÚ, iné boli zadržované a ďalšie boli zase odlúčené od svojich rodín počas chaotickej presunu alebo prechodu hranicami. Takéto nedostatky sú zapríčinené vysokými počtami utečencov a súčasnou spleťou nevhodných systémov prijímania žiadateľov o azyl. Nie je vždy jasné, ktoré inštitúcie v rámci EÚ a členských štátov nesú zodpovednosť. Tento nedostatok plánovala Európska komisia riešiť začiatkom roka 2016 prostredníctvom oznámenia s názvom *Riadenie utečeneckej krízy: Aktuálny stav vykonávania prioritných opatrení v rámci európskej migračnej agendy*.

Stanoviská agentúry FRA

Agentúra FRA zastáva stanovisko, že na riešenie zistených nedostatkov by EÚ mohla zvážiť riziká a výhody nahradenia dlhodobého vnútroštátneho spracovania žiadostí o medzinárodnú ochranu spracovaním subjektom EÚ. Takto by mohol časom vzniknúť systém založený na zdieľaných spoločných štandardoch. V prvom kroku a s účinným použitím dostupných finančných prostriedkov EÚ by sa mohli preskúmať spoločné formy spracovania medzi EÚ a jej členskými štátmi na podporu spoločných postupov a noriem ochrany, zakotvených v Charte základných práv EÚ.

Komplexné posúdenie základných práv v kritických vstupných miestach v Grécku a Taliansku vzťahujúce sa na všetky fázy od vylodenia, úvodného prijatia, kontroly, premiestnenia po azyl a návrat, by prispelo k odstráneniu nedostatkov v ochrane, ktoré postihujú najmä najzraniteľnejšie osoby.

Z dôkazov vyplýva, že vnútroštátne systémy ochrany detí nie sú vždy začlenené do azylových a migračných postupov a konaní týkajúcich sa detí. Je treba vynaložiť viac úsilia na prekonanie výsledných nedostatkov v ochrane a podnieť všetky relevantné subjekty, aby spolupracovali na ochrane maloletých utečencov a najmä riešili fenomén strácania sa maloletých bez sprievodu.

Zo štatistík vyplýva, že v roku 2014 skutočne odišlo menej ako 40 % neregulárnych migrantov, ktorým bol nariadený odchod z EÚ. Niektoré osoby, ktoré nezískali právo na pobyt, nebolo možné odsunúť z praktických alebo iných príčin. K prekážkam môže patriť nedostatočná spolupráca zo strany krajiny pôvodu (ako je zamietnutie vydať doklady totožnosti a cestovné doklady) alebo osoby bez štátnej príslušnosti. Medzinárodný a európsky rámec pre ľudské práva vyžaduje, aby sa týmto osobám poskytol prístup k základným službám vrátane zdravotnej starostlivosti. Zvýšenie dostupnosti zdravotnej starostlivosti pre neregulárnych migrantov je dobrou investíciou, ako naznačuje prieskum agentúry FRA, v krátkodobom a strednodobom horizonte v oblastiach, ako je kontrola prenosných ochorení. Treba predchádzať nezákonnému a svojvoľnému zadržaniu migrantov, zatiaľčo potenciál návratov zostáva nevyužitý. Rešpektovanie základných práv nepredstavuje prekážku, naopak, môže byť dôležitým stabilným prvkom tvorby politik návratu.

Stanoviská agentúry FRA

Agentúra FRA zastáva stanovisko, že v rámci predchádzania nesprávnemu zaobchádzaniu s násilne navrátenými osobami, by členské štáty EÚ mali zvážiť účinné monitorovacie mechanizmy pre návrat neregulárnych migrantov. Dodržiavanie ľudskoprávných zásad v rámci návratov neregulárnych migrantov prispieva a zvyšuje ich účinnosť a humánnosť.

Je potrebné takisto uprednostňovať alternatívy voči zadržaniu alebo podporovať udržateľnejšie dobrovoľné návraty. Tým, že základné práva riešia otázku nevzhostiteľných osôb, môžu tak prispieť k predvídateľnosti postupov návratu. Pokiaľ ide o neregulárnych migrantov žijúcich v EÚ, agentúra FRA vo svojich minulých správach vyzývala členské štáty, aby plne rešpektovali práva, na ktoré majú migranti nárok na základe medzinárodných a európskych zákonov v oblasti ľudských práv, či už ide o právo na zdravotnú starostlivosť alebo iné právne nároky.

Značný počet migrantov a utečencov, ktorí prišli do EÚ, tu pravdepodobne zostane, mnohí z nich ako osoby, ktorým bola priznaná medzinárodná ochrana. Vzhľadom na situáciu v ich krajinách pôvodu nie je v blízkej budúcnosti ich návrat pravdepodobný. Ich začlenenie a účasť v spoločnosti prostredníctvom mierových a konštruktívnych komunitných vzťahov predstavuje pre spoločenstvá EÚ zásadnú výzvu. Úspešné začlenenie migrantov a utečencov, ktorí práve pricestovali, môže podporiť inkluzívny rast a rozvoj ľudských zdrojov EÚ a podporuje humanitárne hodnoty, ktoré EÚ celosvetovo stelesňuje.

Stanoviská agentúry FRA

Agentúra FRA zastáva stanovisko, že v záujme uláhčenia rýchleho začlenenia migrantov a utečencov v hostiteľských spoločenstvách by mali členské štáty EÚ zvážiť, že preskúmajú svoje integračné stratégie a opatrenia na základe Spoločných základných zásad pre politiku integrácie prisťahovalcov v EÚ. Mali by poskytovať účinné a konkrétne riešenia, najmä na miestnej úrovni, na podporu rovnakého zaobchádzania a spolupráce s rešpektovaním základných práv.

1 Charta základných práv EÚ a jej používanie členskými štátmi

Od konca roka 2009 má EÚ svoju vlastnú právne záväznú listinu práv: Chartu základných práv Európskej únie, ktorá dopĺňa vnútroštátne predpisy v oblasti ľudských práv a Európsky dohovor o ľudských právach (EDLP). Zatiaľ čo vnútroštátne predpisy v oblasti ľudských práv a povinnosti uvedené v EDLP sú záväzné pre členské štáty EÚ pri každej ich činnosti, charta je pre ne záväzná len v prípade, že konajú v rámci práva EÚ. EÚ zdôrazňuje rozhodujúcu úlohu vnútroštátnych subjektov v uplatňovaní charty, zároveň však zdôrazňuje, že v záujme úplného využitia potenciálu charty je potrebné zvýšiť informovanosť medzi odborníkmi pracujúcimi v oblasti práva a politickými činiteľmi. Agentúra FRA preto skúma využívanie charty na vnútroštátnej úrovni.

Stanoviská agentúry FRA

Podľa judikatúry Súdneho dvora Európskej únie (SDEÚ) je Charta základných práv EÚ záväzná pre členské štáty EÚ, keď konajú v rozsahu pôsobnosti práva EÚ. Vnútroštátne sudy sa v roku 2015 naďalej odvolávali na chartu bez dôvodného argumentu o tom, prečo sa uplatňuje za osobitných okolností danej veci, pričom túto tendenciu potvrdzujú zistenia agentúry FRA z predchádzajúcich rokov. Niekedy sa sudy odvolávali na chartu vo veciach, ktoré nepatria do rozsahu pôsobnosti práva EÚ. Existujú však aj zriedkavé prípady, v ktorých sudy hlboko analyzovali pridanú hodnotu charty.

Stanoviská agentúry FRA

Agentúra FRA zastáva stanovisko, že v záujme zvýšenia miery používania Charty základných práv EÚ v členských štátoch EÚ a posilnenia jej jednotnejšieho používania, by EÚ a jej členské štáty mohli podnietiť väčšiu výmenu informácií o skúsenostiach a prístupoch medzi sudcami a súdmi v členských štátoch, ale aj cezhranične, aby sa čo najlepšie využili existujúce možnosti financovania, ako napríklad v rámci programu Spravodlivosť. Prispelo by sa tak k jednotnejšiemu uplatňovaniu charty.

Podľa článku 51 (rozsah pôsobnosti) Charty základných práv EÚ musia byť všetky právne predpisy, ktorými sa vykonáva právo EÚ, v súlade s chartou. Úloha charty však zostala obmedzená na legislatívne procesy na vnútroštátnej úrovni: nie je výslovným a riadnym prvkom v konaniach používaných na preverenie zákonnosti alebo hodnotenie vplyvu nadchádzajúcich právnych predpisov, zatiaľ čo vnútroštátne nástroje v oblasti ľudských práv sú systematicky zahrnuté do týchto konaní.

Stanoviská agentúry FRA

Agentúra FRA zastáva stanovisko, že by vnútroštátne sudy pri posudzovaní a vlády a/alebo parlamenty pri hodnotení vplyvu a zákonnosti navrhovaných právnych predpisov mali zväziť dôslednejšiu kontrolu podľa článku 51 (rozsah pôsobnosti), aby vo včasnej fáze posúdili, či súdny prípad alebo legislatívny spis vyvoláva otázky týkajúce sa Charty základných práv EÚ. Štandardizované príručky o praktických krokoch na kontrolu uplatniteľnosti charty – ktoré existujú len vo veľmi málo štátoch – by mohli poskytnúť odborníkom pracujúcim v právnej oblasti nástroj na účinné hodnotenie relevantnosti charty v prípade alebo legislatívnom návrhu.

Podľa článku 51 Charty základných práv EÚ sú členské štáty EÚ povinné rešpektovať a dodržiavať zásady a práva stanovené v charte, pričom sú takisto povinné aktívne presadzovať uplatňovanie týchto zásad a práv. V tejto súvislosti by sa očakávalo viac politik presadzujúcich chartu a jej práva na vnútroštátnej úrovni. Tieto politiky, ako aj činnosti odbornej prípravy súvisiace s chartou sú obmedzené z hľadiska množstva a rozsahu, ako vyplýva zo zistení agentúry FRA v roku 2015. Keďže menej ako polovica odbornej prípravy v tejto oblasti je zameraná na právnych expertov, je potrebné ich s chartou lepšie oboznámiť.

Stanoviská agentúry FRA

Agentúra FRA zastáva stanovisko, že na posilnenie dodržiavania základných práv garantovaných Chartou základných práv EÚ by členské štáty EÚ mali doplniť svoje úsilie aktívnejšími politickými iniciatívami. Mohli by zahŕňať jasné zdôraznenie zjednotenia povinností vyplývajúcich z charty v legislatívnych návrhoch relevantných pre EÚ. Mohli by takisto zahŕňať osobitnú tvorbu politik na zvyšovanie informovanosti o právach vyplývajúcich z charty medzi cieľovými skupinami. Táto tvorba politik by mala zahŕňať ciele modulov odbornej prípravy v príslušných učebných plánoch pre vnútroštátnych sudcov a iných odborníkov pracujúcich v oblasti práva. Ako sa zdôraznilo v roku 2014, odporúča sa zakotviť odbornú prípravu o charte do širšieho rámca základných práv vrátane EDĽP a judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ESĽP).

2 Rovnosť a nediskriminácia

Právny vývoj, politické opatrenia a opatrenia prijaté inštitúciami EÚ a členskými štátmi v roku 2015 potvrdzujú záväzok EÚ bojovať proti diskriminácii, podporovať rovnaké zaobchádzanie a posilňovať sociálne začlenenie. Navrhovaná smernica o rovnakom zaobchádzaní však na konci roka 2015 ešte nebola prijatá. V dôsledku toho zostala ochrana poskytovaná právnymi predpismi EÚ nesúrodá v závislosti od oblasti života a chránenej charakteristiky a pretrváva hierarchia dôvodov ochrany pred diskrimináciou.

Stanoviská agentúry FRA

EÚ síce ťaží z pevnej právnej základne v boji proti diskriminácii, ale v skutočnosti stále uplatňuje hierarchiu dôvodov ochrany pred diskrimináciou. Smernice o rodovej a rasovej rovnosti poskytujú komplexnú ochranu pred diskrimináciou na základe pohlavia a rasového alebo etnického pôvodu v EÚ. Diskriminácia na základe náboženstva alebo viery, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie je, naopak, zakázaná len v oblastiach zamestnania, povolania a odbornej prípravy na základe smernice o rovnakom zaobchádzaní v zamestnaní. Rokovania o návrhu smernice Rady o vykonávaní zásady rovnakého zaobchádzania s osobami bez ohľadu na náboženstvo alebo vieru, zdravotné postihnutie, vek alebo sexuálnu orientáciu (smernica o rovnakom zaobchádzaní) trvali v roku 2015 siedmy rok. Do konca roka sa v rámci prebiehajúcich rokovaní nedosiahla v Rade jednomyselnosť potrebná na prijatie smernice.

Stanoviská agentúry FRA

Agentúra FRA zastáva stanovisko, že na garancovanie rovnejšej ochrany pred diskrimináciou v rôznych oblastiach života by mal zákonodarca EÚ zvážiť všetky možné prostriedky na zabezpečenie toho, aby bola smernica o rovnakom zaobchádzaní prijatá bez ďalšieho oneskorenia. Prijatím tejto smernice by sa zabezpečilo, že EÚ a jej členské štáty budú poskytovať komplexnú ochranu pred diskrimináciou na základe pohlavia, rasového alebo etnického pôvodu, náboženstva alebo viery, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie na rovnakom základe.

Počas roka bol zaznamenaný rôznorodý vývoj týkajúci sa ochrany pred diskrimináciou na základe pohlavia vrátane zmeny pohlavia, náboženstva alebo viery, zdravotného postihnutia, sexuálnej orientácie a rodovej identity. Všetky tieto prvky sú chránenými charakteristikami podľa smerníc o rodovej rovnosti a smernice o rovnosti v zamestnaní s výnimkou rodovej identity a zmeny pohlavia. Aj keď rodová identita nie je výslovne chránenou vlastnosťou podľa práva EÚ, diskriminácia osoby vyplývajúca zo zmeny pohlavia je zakázaná podľa smernice 2006/54/ES o vykonávaní zásady rovnosti príležitostí a rovnakého zaobchádzania s mužmi a ženami vo veciach zamestnanosti a povolania (prepracované znenie). Registrované partnerstvá pre páry rovnakého pohlavia sa v dvoch členských štátoch stali z veľkej časti rovnocenné s manželstvom s výnimkou osvojenia, pričom samotný sobáš pre páry rovnakého pohlavia bol legalizovaný v jednom členskom štáte. Diskriminácia na základe rodovej identity bola predmetom reforiem v iných členských štátoch. Niektoré členské štáty podnikli kroky na riešenie platových rozdielov medzi ženami a mužmi. Predbežné otázky týkajúce sa diskriminácie na základe náboženstva a viery boli po prvý raz postúpené pred SDEÚ. Niektoré členské štáty zaviedli kvóty pre zamestnávanie zdravotne postihnutých osôb.

Stanoviská agentúry FRA

Agentúra FRA yastáva stanovisko, že na zabezpečenie rovnejšej ochrany pred diskrimináciou by všetky členské štáty mali zvážiť rozšírenie ochrany pred diskrimináciou na rôzne oblasti spoločenského života, ako sú tie, na ktoré sa vzťahuje navrhovaná smernica o rovnakom zaobchádzaní. Pritom by mali prekročiť minimálne normy stanovené existujúcimi právnymi predpismi EÚ v oblasti rovnosti, ako sú smernice o rodovej rovnosti, smernica o rovnosti v zamestnaní alebo smernica o rasovej rovnosti.

Tým, že členské štáty pokračovali vo vykonávaní opatrení, ktorými sa riešia sociálne dôsledky starnutia obyvateľstva, prispeli k účinnosti práva ľudí na rovnaké zaobchádzanie podľa práva EÚ. V odporúčaniach Európskej komisie pre jednotlivé členské štáty v Európskom semestri 2015 sa odzrkadľujú obavy inštitúcií EÚ týkajúce sa sociálnych dôsledkov starnutia obyvateľstva. Príslušné odporúčania pre jednotlivé krajiny boli zamerané na nezamestnanosť mladých, účasť starších ľudí na trhu práce a diskrimináciu v rôznych dôvodov, ktorá sa týka článku 23 o práve starších ľudí na sociálnu ochranu podľa Európskej sociálnej charty (revidovanej), ako aj niekoľkých ustanovení Charty základných práv EÚ vrátane článku 15 o práve vykonávať prácu, článku 21 o nediskriminácii, článku 29 o prístupe k službám zamestnanosti, článku 31 o spravodlivých a primeraných pracovných podmienkach, článku 32 o ochrane mladistvých pri práci a článku 34 o sociálnom zabezpečení a sociálnej pomoci.

Stanoviská agentúry FRA

Agentúra FRA zastáva stanovisko, že na zabezpečenie toho, aby bolo právo na nediskrimináciu, ktoré je garantované Chartou základných práv EÚ, účinne vykonávané, by inštitúcie EÚ mali zväziť výslovné odvolávanie na základné právo nediskriminácie pri navrhovaní štrukturálnych reforiem v odporúčaniach pre jednotlivé krajiny v rámci európskeho semestra, a to najmä pri podporovaní rodovej rovnosti a nediskriminácie, ako aj práv dieťaťa. Agentúra FRA sa domnieva, že takýmto prístupom by sa posilnili predpoklady a zvýšila informovanosť o rozmere základných práv v rámci posilnenia sociálneho začlenenia.

3 Rasizmus, xenofóbia a s tým súvisiaca netolerantnosť

Prejavy rasizmu a xenofóbie, súvisiaca netolerantnosť a trestné činy z nenávisti porušujú základné práva. V roku 2015 sa xenofóbne nálady dostali do popredia v niekoľkých členských štátoch EÚ, pričom ich vyvolal najmä príchod veľkých počtov žiadateľov o azyl a migrantov, ako aj teroristické útoky v Paríži a Kodani a zmarené plány v niekoľkých ďalších členských štátoch. Zatiaľ čo mnohí privítali príchod utečencov prejavmi solidarity, vyskytli sa aj verejné protesty a násilné útoky. Celkovo členské štáty a inštitúcie EÚ vytrvali vo svojom úsilí bojovať proti trestným činom z nenávisti, rasizmu a etnickej diskriminácii a takisto venovali pozornosť zabraňovaniu vyjadrení týchto prejavov, a to aj prostredníctvom činností na zvýšenie informovanosti.

Stanoviská agentúry FRA

Pokiaľ ide o prejavy rasizmu a xenofóbie bol rok 2015 rokom následkov teroristických útokov pripisovaných Islamskému štátu, ako aj rokom príchodu väčších počtov žiadateľov o azyl a migrantov z moslimských krajín. Z dostupných dôkazov vyplýva, že členské štáty, ktoré zaznamenali najvyššie počty príchodov, najčastejšie čelia stupňovaniu rasistických a xenofóbnych incidentov, ktoré si vyžadujú pozornosť agentúr presadzovania práva, systémov trestného súdnictva a politických činiteľov. Táto skutočnosť je osobitne relevantná pre vykonávanie článku 1 rámcového rozhodnutia EÚ o rasizme a xenofóbii v opatreniach, ktoré musia členské štáty prijať, aby bolo zámerné rasistické a xenofóbne správanie stíhateľné. V článku 4 písm. a) Medzinárodného dohovoru o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie sa takisto stanovuje táto povinnosť a zabezpečuje sa, aby štáty, ktoré sú stranami dohovoru, vyhlásili podnecovanie k rasovej diskriminácii, ako aj násilné činy páchané na akejkoľvek rase alebo skupine osôb za trestné činy stíhateľné podľa zákona.

Stanoviská agentúry FRA

Agentúra FRA zastáva stanovisko, že v záujme riešenia javov rasizmu a xenofóbie by členské štáty mali zabezpečiť, aby bol každý prípad údajného trestného činu z nenávisti alebo nenávistného prejavu účinne vyšetrený, stíhaný a súdený v súlade s príslušnými vnútroštátnymi ustanoveniami a v prípade relevantnosti v súlade s ustanoveniami rámcového rozhodnutia o rasizme a xenofóbii, európskymi a medzinárodnými povinnosťami v oblasti ľudských práv, ako aj príslušnej judikatúry ESLP vo veci nenávistného prejavu.

Systematicky zhromažďované a roztriedené údaje o prípadoch etnickej diskriminácie, trestných činoch z nenávisti a nenávistných prejavov môžu prispieť k lepšiemu vykonávaniu smernice o rasovej rovnosti a rámcového rozhodnutia o rasizme a xenofóbii. Tieto údaje takisto umožňujú rozvoj cielených politických reakcií v boji proti etnickej diskriminácii a trestným činom z nenávisti. Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ESLP) a vnútroštátnych súdov z roku 2015 ďalej vyplýva, že tieto údaje môžu slúžiť ako dôkazy na preukázanie etnickej diskriminácie a rasistickej motivácie a postavenie páchatelov pred spravodlivosť. Podľa článku 6 Medzinárodného dohovoru o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie členské štáty EÚ prijali záväzok zabezpečiť účinnú ochranu a prostriedok nápravy pre obeť. Pretrvávajúce nedostatky však zostávajú v spôsobe, akým členské štáty EÚ zaznamenávajú prípady etnickej diskriminácie a rasovo motivovaných trestných činov.

Stanoviská agentúry FRA

Agentúra FRA zastáva stanovisko, že v záujme účinných právnych a politických odoziev by členské štáty EÚ mali vynaložiť úsilie na zhromažďovanie údajov o etnickej diskriminácii a trestných činoch z nenávisti takým spôsobom, aby boli porovnateľné medzi krajinami. Agentúra FRA bude pokračovať v spolupráci s členskými štátmi v oblasti zlepšovania nahlasovania a zaznamenávania etnickej diskriminácie alebo incidentov trestných činov z nenávisti. Zhromaždené údaje by mali obsahovať rôzne motivácie týkajúce sa zaujatosti, ako aj iné charakteristiky, ako sú miesta výskytu incidentov a anonymizované informácie o obetiach a páchateloch. Účinnosť tohto systému by sa mohla

pravidelne preskúmať a zlepšovať s cieľom zlepšiť možnosti obetí domáhať sa nápravy. Úhrnné štatistické údaje od fázy vyšetrovania po vynesenie rozsudkov v systéme trestného súdnictva by mohli byť zaznamenané a sprístupnené verejnosti.

Aj keď rámcové rozhodnutie o rasizme a xenofóbii a smernica o rasovej rovnosti sú účinné vo všetkých členských štátoch EÚ, príslušníci menšinových skupín, ako aj migranti a utečenci čelili v roku 2015 rasizmu a etnickej diskriminácii, konkrétne vo vzdelávaní, v zamestnaní a prístupe ku službám vrátane bývania. Členovia skupín etnických menšín takisto čelili v roku 2015 etnickému profilovaniu napriek tomu, že tento postup je v rozpore s Medzinárodným dohovorom o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie a je nezákonný podľa Európskeho dohovoru o ľudských právach (článok 14) a všeobecnej zásady nediskriminácie podľa výkladu obsiahnutého v judikatúre ESLP. Podľa článku 7 Medzinárodného dohovoru o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie sú členské štáty EÚ povinné zabezpečiť účinné vzdelávanie na boj proti predsudkom vedúcim k rasovej diskriminácii.

Stanoviská agentúry FRA

Agentúra FRA zastáva stanovisko, že v záujme vyvinutia úsilia na účinnejší boj proti diskriminácii by členské štáty EÚ mohli zvážiť napríklad zvýšenie informovanosti a poskytovanie príležitostí odbornej prípravy pre verejných úradníkov a odborníkov, najmä úradníkov v oblasti presadzovania práva a zamestnancov v oblasti trestného súdnictva, ako aj učiteľov, zdravotníckych pracovníkov a zamestnancov úradov pre otázky bývania, zamestnávateľov a úrady práce. Pomocou týchto činností by sa mala zabezpečiť ich dobrá informovanosť o antidiskriminačných právach a právnych predpisoch.

V niekoľkých členských štátoch EÚ v roku 2015 vypracovali Orgány pre rovnosť informačné a usmerňovacie dokumenty na zvýšenie informovanosti o právnych predpisoch týkajúcich sa boja proti etnickej diskriminácii. Z dôkazov vyplýva, že napriek právnomu záväzku šíriť informácie podľa článku 10 smernice o rasovej rovnosti, informovanosť verejnosti zostáva príliš nízka na to, aby sa práve predpisy týkajúce sa etnickej diskriminácie používali dostatočne často.

Stanoviská agentúry FRA

Agentúra FRA zastáva stanovisko, že na riešenie pretrvávajúcich nízkej úrovne informovanosti o orgánoch pre rovnosť a príslušných právnych predpisoch, by členské štáty mohli posilniť činnosti na zvyšovanie informovanosti o právnych predpisoch EÚ a vnútroštátnych právnych predpisoch na boj proti rasizmu a etnickej diskriminácii. Tieto činnosti by mali zahŕňať verejnoprávne, ako aj iné než verejnoprávne orgány, ako sú orgány pre rovnosť, vnútroštátne inštitúcie pre ľudské práva, mimovládne organizácie (MVO), odborové zväzy, zamestnávateľov a iné skupiny odborníkov.

Z dôkazov z roku 2015 vyplýva, že v praxi nie sú prostriedky nápravy dostatočne dostupné a že sankcie v prípadoch diskriminácie a trestných činov z nenávisťi sú často príliš slabé na to, aby boli účinné a odrádzajúce. Nesplňajú preto požiadavky smernice o rasovej rovnosti ani rámcového rozhodnutia o rasizme a xenofóbii, ktoré sa opierajú o článok 6 Medzinárodného dohovoru o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie. Okrem toho, len v niekoľkých členských štátoch majú orgány pre rovnosť právomoc vydávať sankcie a odporúčania v prípadoch etnickej diskriminácie. To, do akej miery procedúra stažnosti spĺňa svoju úlohu nápravy vzniknutej škody a pôsobí odstrašujúco na páchatelov, závisí od toho, či sú orgány pre urovnávanie sporov schopné vydávať účinné, primerané a odrádzajúce sankcie.

Stanoviská agentúry FRA

Agentúra FRA zastáva názor, že v záujme zlepšenia prístupu k spravodlivosti by mali členské štáty EÚ zabezpečiť účinné, primerané a odrádzajúce sankcie v prípade porušenia vnútroštátnych predpisov, ktorými sa transponuje smernica o rasovej rovnosti a rámcové rozhodnutie o rasizme a xenofóbii. Členské štáty by takisto mohli zvážiť rozšírenie mandátu orgánov pre rovnosť, ktoré v súčasnosti nemajú právomoc konať v kvázi súdnej právomoci, tak, že ich splnomocnia na vydávanie záväzných rozhodnutí. Okrem toho by orgány pre rovnosť mohli monitorovať presadzovanie sankcií vydaných súdmi a špecializovanými súdnymi orgánmi.

4 Integrácia Rómov

Diskriminácia a protirómske nálady naďalej ovplyvňujú životy mnohých z odhadovaných šiestich miliónov Rómov v EÚ. Porušovania základných práv, ktoré bránia v integrácii Rómov, boli v roku 2015 v popredí. Niekoľko členských štátov EÚ preto posilnilo vykonávanie svojich vnútroštátnych stratégií integrácie Rómov tak, že sa zamerali na opatrenia na miestnej úrovni a vyvinuli monitorovacie mechanizmy. Členské štáty takisto čoraz viac uznávali odlišné výzvy, ktorým čelia rómske ženy. Rómovia z krajín strednej a východnej Európy s bydliskom v členských štátoch západnej EÚ si v roku 2015 takisto získali pozornosť, pretože sa diskutovalo o postupoch na zlepšenie integrácie rôznych rómskych skupín na miestnej úrovni so zreteľom na slobodu pohybu a nadnárodnú spoluprácu v oblasti integračných opatrení.

Stanoviská agentúry FRA

Etnický pôvod sa považuje za jeden z najvýraznejších dôvodov diskriminácie podľa údajov za rok 2015. Nediskriminácia je jedným z práv stanovených v Charte základných práv EÚ, ako aj niekoľkých všeobecných a osobitných európskych a medzinárodných nástrojov v oblasti ľudských práv. Konkrétne v článku z ods. 1 písm. e) Medzinárodného dohovoru o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie, ktorého zmluvnými stranami je všetkých 28 členských štátov EÚ, sa zdôrazňuje záväzok „podporovať tam, kde to je vhodné“ „opatrenia na odstránenie prekážok medzi rasami a pôsobiť proti všetkému, čo smeruje k posilňovaniu rasových priehrad“. Európske inštitúcie vrátane Európskeho parlamentu v roku 2015 upriamovali pozornosť na problémy prierezovej diskriminácie a podnecovali členské štáty EÚ k implementácii ďalších opatrení na boj proti protirómskym náladám a prierezovej diskriminácii, ktorými sa rieši aj osobitná situácia rómskych žien a dievčat.

Stanoviská agentúry FRA

Agentúra FRA zastáva stanovisko, že v záujme riešenia pretrvávajúcej diskriminácie Rómov a protirómskych nálad by členské štáty EÚ mali zaviesť osobitné opatrenia na boj proti etnickej diskriminácii Rómov v súlade s ustanoveniami smernice o rasovej rovnosti a protirómskym náladám v súlade s ustanoveniami rámcového rozhodnutia o rasizme a xenofóbii. V záujme riešenia výziev, ktorým čelia rómske ženy a dievčatá, by mohli členské štáty zaradiť osobitné opatrenia pre rómske ženy a dievčatá vo vnútroštátnych stratégiách integrácie Rómov alebo politické opatrenia na účinný boj proti prierezovej diskriminácii. Členské štáty by mali výslovne začleniť antidiskriminačný prístup do vykonávania svojich vnútroštátnych stratégií integrácie Rómov.

Životné podmienky rómskych občanov EÚ žijúcich v inom členskom štáte a pokrok v ich integrácii v roku 2015 naďalej predstavovali výzvu. Z dôkazov agentúry FRA vyplýva, že príslušné vnútroštátne stratégie integrácie Rómov alebo širšie politické opatrenia nie sú výslovne cieleňé na toto obyvateľstvo. V dôsledku toho sa osobitné potreby týchto občanov EÚ riešia v malom množstve miestnych stratégií alebo akčných plánoch..

Stanoviská agentúry FRA

Agentúra FRA zastáva stanovisko, že v záujme riešenia výziev, ktorým čelia rómski občania EÚ žijúci v inom členskom štáte, by bola prospešná neprestávajúca podpora Výboru regiónov EÚ a Európskej komisie v oblasti výmeny príkladov dobrej praxe medzi regiónmi a samosprávami v členských štátoch pobytu a členských štátoch pôvodu.

Členské štáty pôvodu a miesta určenia by mohli zvážiť vypracovanie osobitných integračných opatrení pre rómskych občanov EÚ, ktorí sa sťahujú alebo ktorí žijú v inom členskom štáte, vo svojich vnútroštátnych stratégiách integrácie Rómov alebo politických opatreniach. Tieto opatrenia majú zahŕňať spoluprácu a koordináciu medzi orgánmi miestnej správy v členských štátoch pobytu a členských štátoch pôvodu.

Aktívna účasť je jednou z kľúčových zásad ľudskoprávneho prístupu ku stratégiám na znižovanie chudoby, ako uviedol Úrad vysokého komisára OSN pre ľudské práva. Účasť je zakotvená v 10 spoločných základných zásadách inklúzie Rómov. Z prieskumu agentúry FRA vyplýva, že v roku 2015 bolo vyvinuté úsilie o aktívne zapájanie miestnych obyvateľov, Rómov aj nerómske obyvateľstvo, do spoločných

aktivít na miestnej úrovni spolu s miestnymi a regionálnymi orgánmi. Neexistuje však systematický prístup k zapájaniu Rómov v rámci členských štátov, štruktúry spolupráce sa veľmi líšia, najmä pokiaľ ide o monitorovanie vnútroštátnych stratégií integrácie Rómov a používanie finančných zdrojov EÚ.

Stanoviská agentúry FRA

Agentúra FRA zastáva stano, že na zlepšenie aktívnej účasti a zapojenia Rómov by mali verejné orgány, najmä na miestnej úrovni, prijať opatrenia na zlepšenie súdržnosti a dôvery spoločenstva so zapojením miestnych občanov, ako aj občianskej spoločnosti prostredníctvom systematického úsilia o zapojenie. Tieto opatrenia môžu prispieť k zlepšeniu účasti Rómov v integračných procesoch na miestnej úrovni, najmä v zisťovaní ich vlastných potrieb, tvorbe odoziev a mobilizovaní zdrojov.

Postupy týkajúce sa monitorovania miestnych akčných plánov alebo miestnych politických opatrení sa v rámci členských štátov EÚ, ako aj v rámci EÚ líšia. V niektorých členských štátoch je zodpovednosť za monitorovanie vykonávania týchto miestnych politik na ústrednej úrovni, zatiaľ čo v iných

ju nesú subjekty na miestnej úrovni, ktoré často nemajú dostatok ľudských kapacít a finančných zdrojov. Rozsah, v ktorom sa samotní Rómovia a organizácie občianskej spoločnosti podieľajú na monitorovaní postupov, sa takisto líši, rovnako ako kvalita vyvinutých ukazovateľov.

Stanoviská agentúry FRA

Agentúra FRA zastáva stanovisko, že na riešenie výziev týkajúcich sa monitorovania miestnych akčných plánov alebo miestnych politických opatrení by členské štáty EÚ mali vykonávať odporúčania o účinných opatreniach na integráciu Rómov v členských štátoch, ktoré prijala Rada pre zamestnanosť, sociálnu politiku, zdravie a spotrebiteľské záležitosti 9. a 10. decembra 2013. Každé vlastné hodnotenie prostredníctvom nezávislého monitorovania a posúdenia s aktívnou účasťou organizácií občianskej spoločnosti a rómskych zástupcov by malo dopĺňať vnútroštátne stratégie integrácie Rómov a politické opatrenia v tom smere. Zainteresované strany na miestnej úrovni by mali výhodu z odbornej prípravy zameranej na prax v oblasti metód monitorovania a ukazovateľov na zachytávanie pokroku v cieľových spoločenstvách.

5 Informačná spoločnosť, súkromie a ochrana údajov

Teroristické útoky na kancelárie časopisu Charlie Hebdo, vlak Thalys a rôzne lokality v Paríži v novembri 2015 zintenzívnili volanie na lepšie vybavenie bezpečnostných orgánov. To zahŕňalo návrhy na zlepšenie technologických kapacít spravodajských služieb, čo vyvolalo debaty o ochranných opatreniach týkajúcich sa súkromia a osobných údajov pri súčasnom splnení bezpečnostných požiadaviek. Členské štáty EÚ čelili tejto výzve v debatách o legislatívnych reformách, najmä pokiaľ ide o uchovávanie údajov. Zákonodarstvo EÚ dosiahlo dôležitý pokrok s balíkom o ochrane údajov v EÚ, ale takisto sa dohodlo na prijatí smernice EÚ o osobných údajoch cestujúcich (PNR) s jasnými dôsledkami pre súkromie a ochranu osobných údajov. Medzitým Súdny dvor Európskej únie (SDEÚ) znovu potvrdil dôležitosť ochrany údajov v EÚ v jeho zásadnom rozhodnutí o presunoch údajov do tretích krajín.

Stanoviská agentúry FRA

Ako vyplýva z prieskumu agentúry FRA na žiadosť Európskeho parlamentu o vykonanie analýzy základných práv v tejto oblasti, v niekoľkých členských štátoch EÚ práve prebiehajú reformy právnych rámcov pre spravodajské služby. Tieto reformy sú vyvolané tým, že bezpečnostné a spravodajské služby získavajú posilnené právomoci a technologické kapacity. Tieto reformy by na druhej strane mohli posilniť narúšajúce právomoci týchto služieb, najmä pokiaľ ide o základné práva na súkromie a ochranu osobných údajov, garantované článkami 7 a 8 Charty základných práv EÚ, článkom 8 Európskeho dohovoru o ľudských právach (EDLP), článkom 17 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach a článkom 12 Všeobecnej deklarácie ľudských práv, ako aj prístupu k účinnému prostriedku nápravy zakotvenému v článku 47 Charty EÚ a článku 13 EDLP.

SDEÚ a Európsky súd pre ľudské práva (ESLP) vyžadujú základné právne ochranné opatrenia, v prípade, že spravodajské služby spracúvajú osobné údaje na účel, ktorý je vo verejnom záujme, ako je ochrana národnej bezpečnosti. Tieto ochranné opatrenia zahŕňajú vecné a procesné záruky nevyhnutnosti a primeranosti opatrenia, nezávislý dohľad a záruku účinných mechanizmov nápravy a pravidiel o poskytovaní dôkazov o tom, či je jednotlivec podrobovaný sledovaniu.

Stanoviská agentúry FRA

Agentúra FRA zastáva stanovisko, že na riešenie zistených výziev v oblasti súkromia a ochrany osobných údajov by členské štáty EÚ mali pri reformovaní právnych rámcov pre spravodajské služby zabezpečiť, že zakotvía ochranné opatrenia pre základné práva do vnútroštátnych právnych predpisov. Tieto zahŕňajú: primerané záruky proti zneužívaniu, čo znamená jasné a dostupné pravidlá; preukázanú prísnu nevyhnutnosť a primeranosť prostriedkov, ktoré majú splniť cieľ; a účinný dohľad nezávislými orgánmi dohľadu a účinné mechanizmy nápravy.

Od januára 2012 rokujú inštitúcie a členské štáty EÚ o balíku EÚ na ochranu údajov. Politická dohoda dosiahnutá v decembri 2015 zlepšila ochranné opatrenia týkajúce sa základného práva na ochranu osobných údajov zakotveného v článku 8 Charty základných práv EÚ. Balík na ochranu údajov by mal nadobudnúť účinnosť v roku 2018. Orgány pre ochranu údajov budú potom plniť ešte významnejšiu úlohu v ochraňovaní práva na ochranu údajov. Ako vyplynulo z prieskumu agentúry FRA, možné obete porušenia ochrany údajov často nie sú informované o svojich právach a existujúcich prostriedkoch nápravy.

Stanoviská agentúry FRA

Agentúra FRA zastáva stanovisko, že v záujme zvýšenia účinnosti ochrany súkromia a osobných údajov by mali členské štáty zabezpečiť, že budú poskytovať nezávislým orgánom pre ochranu údajov primerané finančné, technické a ľudské zdroje, a tak im umožnia plniť si svoju dôležitú úlohu v ochrane osobných údajov a zvyšovaní informovanosti obetí o ich právach a zavedených prostriedkoch nápravy. Toto je ešte dôležitejšie z dôvodu, že novým nariadením EÚ o ochrane údajov sa ešte posilnia orgány pre ochranu údajov.

Zatiaľ čo vývoj v roku 2014 bol zameraný na otázku, či sa majú alebo nemajú údaje uchovávať, v roku 2015 prevládala medzi členskými štátmi EÚ názor, že uchovávanie údajov je najefektívnejším opatrením na zabezpečenie ochrany vnútroštátnej bezpečnosti, verejnej bezpečnosti a boja proti závažnej trestnej činnosti. Na základe nedávnej judikatúry SDEÚ sa znovu otvorili debaty o dôležitosti uchovávanie údajov orgánmi presadzovania práva.

Stanoviská agentúry FRA

Bez ohľadu na diskusie na úrovni EÚ vo veci primeranosti uchovávanie údajov, zastáva agentúra FRA stanovisko, že je potrebné, aby členské štáty vo svojich vnútroštátnych rámcoch pre uchovávanie údajov zachovali normy základných práv poskytnuté nedávnou judikatúrou EÚ. Mali by zahŕňať prísne kontroly primeranosti a vhodné procesné záruky tak, aby bola garantovaná podstata práv na súkromie a ochranu osobných údajov.

Výbor Európskeho parlamentu pre občianske slobody, spravodlivosť a vnútorné veci zamietol návrh smernice EÚ o PNR v apríli 2013 v reakcii na otázky o primeranosti a nevyhnutnosti, chýbajúcich ochranných opatreniach na ochranu údajov a transparentnosti voči cestujúcim. V boji proti terorizmu a závažným trestným činom zákonodarcovia EÚ predsa dosiahli dohodu o prijatí smernice EÚ o PNR v roku 2015. Kompromisné znenie obsahuje vylepšené ochranné opatrenia, ktoré agentúra FRA takisto navrhovala vo svojom stanovisku k systému zhromažďovania údajov EÚ o PNR z roku 2011. Zahŕňajú lepšie požiadavky na predvídateľnosť, dostupnosť a primeranosť, ako aj zavedenie ďalších ochranných opatrení na ochranu údajov. Smernica bude musieť byť po nadobudnutí účinnosti transponovaná do vnútroštátneho práva v lehote dvoch rokov.

Stanoviská agentúry FRA

Agentúra FRA zastáva stanovisko, že členské štáty EÚ by mali v rámci prípravy na transponovanie budúcej smernice EÚ o osobných záznamoch o cestujúcich (PNR) využiť príležitosť na zlepšenie ochranných opatrení na ochranu údajov, aby sa zabezpečilo zavedenie najvyšších noriem základných práv. V súvislosti s nedávnou judikatúrou SDEÚ by sa mali ochranné opatrenia zlepšiť, najmä pokiaľ ide o účinné prostriedky nápravy a nezávislý dohľad.

6 Práva dieťaťa

Príchod tisícov utečeneckých detí v roku 2015 predstavoval mnohé výzvy vrátane ochrany dieťaťa. Úsilie Európskej komisie o poskytnutie pokynov o integrovaných systémoch ochrany detí prišlo v správny čas. V roku 2014 z bolo 7,8 % všetkých detí ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením, dosiahnutie cieľa EÚ v oblasti chudoby do roku 2020 zostáva teda ťažkou úlohou. Výrazné zastúpenie v politickom agende malo aj používanie internetu a sociálnych médií deťmi, pričom osobitnú obavu predstavujú súvisiace riziká a radikalizácia mládeže. Členské štáty naďalej predstavovali iniciatívy zamerané proti počítačovému zneužívaniu a na vzdelávanie v internetovej gramotnosti a nadchádzajúci balík EÚ o ochrane údajov bude propagovať ďalšie ochranné opatrenia.

Stanoviská agentúry FRA

Päť rokov pred lehotou stanovenou v stratégii EÚ 2020 na zníženie chudoby chudoba detí naďalej stagnuje približne na rovnakej úrovni ako v roku 2010. Deti sú naďalej vystavené väčšiemu ohrozeniu chudobou ako dospelí. V článku 24 Charty základných práv EÚ sa uvádza: „Deti majú právo na takú ochranu a starostlivosť, ktorá je potrebná pre ich blaho. Môžu slobodne vyjadrovať svoje názory“. Európsky semester vyvolal kritiku za nevenovanie dostatočnej pozornosti pretrvávajúcej chudobe detí. Oznámenie Komisie z roku 2015 o vývoji európskeho piliera sociálnych práv však vyvoláva určité očakávania, pretože sa týka možného vývoja právnych predpisov EÚ v oblasti rôznych tzv. sociálnych práv vrátane ustanovení týkajúcich sa práva na prístup k starostlivosti o deti a dávkam.

Stanoviská agentúry FRA

Agentúra FRA zastáva stanovisko, že na riešenie detskej chudoby je potrebné, aby EÚ a jej členské štáty zintenzívnili svoje úsilie v boji proti detskej chudobe a podporovali blaho detí. Štáty by mali zvážiť realizovanie tohto úsilia vo všetkých oblastiach politiky pre všetky deti a osobitné opatrenia by mohli byť zamerané na deti nachádzajúce sa v zraniteľných situáciách, ako sú deti pochádzajúce z etnických menšín, marginalizovaní Rómovia, deti so zdravotnými postihnutiami, deti žijúce v inštitucionálnej starostlivosti, deti v rodinách s osamelým rodičom a deti v domácnostiach s nízkou intenzitou práce.

EÚ a jej členské štáty by mali zvážiť to, aby opatrenia prijaté v rámci európskeho semestra prispievali k zlepšeniu ochrany detí a starostlivosti o ne tak, ako je to nevyhnutné pre ich blaho a v súlade s odporúčaním Európskej komisie s názvom *Investovať do detí: východisko*

z bludného kruhu znevýhodnenia. Týmito opatreniami by sa mohla zvýšiť najmä účinnosť, kvalita, objem a rozsah sociálnej podpory pre deti a rodičov, najmä tých, ktorí sú ohrození chudobou a sociálnym vylúčením.

Z prieskumu z roku 2015 vyplýva, že internetové nástroje a nástroje sociálnych médií sú čoraz relevantnejšie v živote detí. Táto takzvaná digitálna revolúcia so sebou prináša rozmanité príležitosti pre posilnenie postavenia detí, ako sú iniciatívy za ich aktívnu účasť, ale aj riziká, ako je sexuálne násilie, nenávisťné prejavy online, proliferačia fotografií sexuálneho zneužívania detí a počítačová šikana. Nariadenie EÚ o ochrane údajov, ktorého politický konsenzus bol dosiahnutý na konci roka 2015, vyžaduje, aby členské štáty EÚ a ich súkromný sektor konali v záujme zavedenia ochranných opatrení na ochranu detí, ktoré sú v ňom stanovené.

Stanoviská agentúry FRA

Agentúra FRA zastáva stanovisko, že na riešenie výziev, ktoré predstavuje internet, by EÚ v spolupráci s členskými štátmi mala zvážiť vyvinutie pokynov o tom, ako čo najlepšie vykonávať ochranné opatrenia na ochranu detí, ako je rodičovský súhlas stanovený v nariadení o ochrane údajov. Tieto ochranné opatrenia musia byť v súlade s ustanoveniami Charty základných práv EÚ týkajúcich sa práv dieťaťa ochrana práva na slobodné vyjadrenie svojich názorov (článok 24 ods. 1).

Konania o porušení povinnosti pokračovali v roku 2015 proti siedmim členskými štátom EÚ vo veci smernice (2011/93/EÚ) o boji proti sexuálnemu zneužívaniu a sexuálnemu vykorisťovaniu detí a proti detskej pornografii. Z prieskumu agentúry

FRA z roku 2015 vyplýva, že aj keď niektoré z procesných záruk pre detské obete zakotvených v článkoch 23 a 24 smernice o obetiach boli v niektorých členských štátoch už zavedené, všeobecne sa neuplatňovali. V prípade novej smernice o procesných zárukách pre deti podozrivé alebo obvinené v trestných konaniach sa dosiahol politický konsenzus na konci roka 2015 a bola prijatá v apríli 2016.

Stanoviská agentúry FRA

Agentúra FRA zastáva stanovisko, že pre doplnenie nedávnych právnych predpisov EÚ týkajúcich sa dieťaťa by EÚ mala zväziť, že spolu s členskými štátmi vyvinie pokyny o tom, ako čo najlepšie vykonávať tieto nové povinnosti, a to aj so zohľadnením usmernení Rady Európy o súdnictve zohľadňujúcom potreby detí. Tieto usmernenia by sa mohli týkať osobitných ochranných opatrení pre deti v zraniteľných situáciách, ako sú migrujúce deti, deti pochádzajúce z prostredia etnickej menšiny vrátane Rómov a deti so zdravotným postihnutím. Členské štáty by mali zabezpečiť, aby účinne vykonávali smernicu o obetiach, najmä články 23 a 24, tak, že pridelia primerané zdroje na riešenie aspektov, ako je odborná príprava (článok 25), odborné usmernenia a materiálne potreby (napr. dostupnosť komunikačnej technológie, článok 23), a to všetko v súlade s právom na ochranu detí podľa článku 24 Charty základných práv EÚ.

7 Prístup k spravodlivosti vrátane práv obetí trestného činu

Vývoj v niektorých členských štátoch spôsobuje obavy, a preto Organizácia Spojených národov, Rada Európy a EÚ pokračujú v úsilí o posilnenie právneho štátu vrátane nezávislosti súdov a stability systémov súdnictva. Niekoľko členských štátov posilnilo práva obvinených a podozrivých osôb s cieľom transponovať relevantné sekundárne právne predpisy EÚ. Rok 2015 bol takisto pre členské štáty lehotou na transpozíciu smernice o právach obetí, vyžaduje sa však viac úsilia na dosiahnutie účinnej zmeny pre obeť trestných činov. Medzitým členské štáty zaviedli dôležité opatrenia na boj proti násiliu páchanému na ženách a Európska komisia oznámila svoje plány o možnom pristúpení EÚ k Dohovoru Rady Európy o predchádzaní násiliu na ženách a domácemu násiliu a o boji proti nemu (Istanbulský dohovor).

Stanoviská agentúry FRA

Právny štát je súčasťou a predpokladom ochrany všetkých základných hodnôt uvedených v článku 2 ZEÚ, ako aj požiadavky na zachovávanie základných práv odvodených zo zmlúv EÚ a záväzkov podľa medzinárodného práva. OSN, Rada Európy a EÚ pokračovali vo svojom úsilí o posilnenie právneho štátu vrátane zdôrazňovania nezávislosti súdov a stability systémov súdnictva v EÚ. Vývoj v niektorých členských štátoch EÚ v roku 2015, však aj tak vyvolal niekoľko obáv v oblasti právneho štátu, ktoré sú podobné obavám z predchádzajúcich rokov.

Stanoviská agentúry FRA

Agentúra FRA zastáva stanovisko, že v záujme riešenia obáv týkajúcich sa právneho štátu v niekoľkých členských štátoch EÚ v roku 2015 a zabránenia ďalším krízam právneho štátu všeobecnejšie je potrebné, aby všetky príslušné subjekty na vnútroštátnej úrovni vrátane vlád, parlamentov a súdnictva posilnili úsilie o udržiavanie a posilnenie právneho štátu. V tejto súvislosti by mali zväziť vedomé postupovanie podľa poradenstva od európskych a medzinárodných mechanizmov monitorovania ľudských práv. Pravidelná výmena s EÚ a medzi samotnými členskými štátmi na základe objektívnych porovnateľných kritérií (ako sú ukazovatele) a hodnotení súvislosti, by mali byť dôležitým prvkom na zmiernenie alebo zabránenie akýmkoľvek problémom v oblasti právneho štátu v budúcnosti.

Ako ďalej vyplýva zo zistení agentúry FRA v roku 2015, v transponovaní smernice EÚ o práve na preklad a tlmočenie a o práve na informácie v trestnom konaní sa väčšina členských štátov EÚ rozhodla navrhnúť legislatívne zmeny. Navrhli ich v záujme ďalšieho objasnenia určitých mechanizmov zavedených pôvodnými vykonávacími zákonmi, na riešenie opomenutí alebo otázok, ktoré vyplynuli z praktického vykonávania týchto zákonov, alebo s cieľom nanovo vymedziť rozsah ich uplatňovania. Zo zistení však vyplýva, že pretrvávajú nedostatky, pokiaľ ide o prijatie politických opatrení.

Stanoviská agentúry FRA

Agentúra FRA zastáva stanovisko, že na zabezpečenie toho, aby sa procesné práva, ako je právo na preklad alebo na informácie, stali uskutočniteľnými a účinnými v rámci EÚ, by mala Európska komisia a iné príslušné orgány EÚ užiť spolupracovať s členskými štátmi a poskytovať pokyny o legislatívnych a politických opatreniach v tejto oblasti vrátane výmeny vnútroštátnych postupov medzi členskými štátmi. Okrem revízie svojho legislatívneho rámca týkajúceho sa smernice EÚ o práve na preklad a tlmočenie a o práve na informácie v trestnom konaní zastáva agentúra FRA stanovisko, že je potrebné, aby členské štáty v nasledujúcich rokoch posilnili svoje legislatívne úsilie a doplnili ho konkrétnymi politickými opatreniami, ako je poskytovanie pokynov a kurzov odbornej prípravy pre subjekty trestného súdnictva o týchto dvoch smerniciach.

V súlade s lehotou na transpozíciu smernice o právach obetí (2012/29/EÚ), ktorá sa skončila v novembri 2015, niekoľko členských štátov prijalo dôležité kroky na realizáciu minimálnych práv a noriem smernice. Zistenia z prieskumu agentúry FRA však naznačujú pretrvávajúce významné nedostatky, ako je praktické uplatňovanie informácií poskytovaných obetiam (článok 4), stanovenie a poskytovanie bezplatných podporných služieb (články 8 a 9) a individuálne hodnotenie obetí políciou (článok 22). Väčšina členských štátov EÚ ešte musí prijať príslušné opatrenia na transpozíciu smernice do svojho vnútroštátneho práva.

Stanoviská agentúry FRA

Agentúra FRA zastáva stanovisko, že aby obeť trestných činov mohli a boli splnomocnené nárokovať si svoje práva, členské štáty by mali bezodkladne riešiť zostávajúce nedostatky vo svojom právnom a inštitucionálnom rámci. V súlade so svojimi záväzkami vyplývajúcimi zo smernice o právach obetí by mali posilniť kapacitu a financovanie komplexných služieb podpory obetí, ku ktorým môžu mať všetky obeť trestných činov bezplatný prístup.

Uznanie násilia páchaného na ženách ako porušovania základných práv, v ktorom sa zohľadňuje zásada rovnosti na základe pohlavia, až po ľudskú dôstojnosť a právo na život, si v roku 2015 upevnilo svoje postavenie, keď štyri členské štáty EÚ ratifikovali Istanbulský dohovor a Európska komisia oznámila plán možného prístúpenia EÚ k dohovoru. Potreba ďalších právnych, ako aj politických opatrení na zabránenie páchaniu násilia na ženách však pretrváva. Komisia a jednotlivé členské štáty použili údaje z prieskumu agentúry FRA v rámci celej EÚ o výskyte a povahe rôznych foriem násilia páchaného na ženách na argumentáciu v prospech lepších právnych a politických odoziev v boji proti násiliu páchanému na ženách.

Stanoviská agentúry FRA

Agentúra FRA zastáva stanovisko, že v záujme právnych a politických odoziev v boji proti násiliu páchanému na ženách by EÚ mala prísť k Dohovoru Rady Európy o predchádzaní násilia na ženách a domácejmu násiliu a o boji proti nemu (Istanbulský dohovor), ako sa uvádza v pláne Komisie. Členské štáty EÚ by mali ratifikovať a účinne uplatňovať tento dohovor.

8 Vývoj v uplatňovaní Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím

V roku 2015, päť rokov po pristúpení EÚ k Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím príslušný orgán Organizácie Spojených národov (OSN), Výbor pre práva osôb so zdravotným postihnutím po prvý raz preskúmal, plnenie záväzkov EÚ v oblasti ľudských práv. Vo svojich záverečných pripomienkach Výbor pre práva osôb so zdravotným postihnutím vytvoril plán ďalších krokov, ktoré sú potrebné na to, aby EÚ spĺňala svoje záväzky podľa dohovoru. Na vnútroštátnej úrovni Výbor pre práva osôb so zdravotným postihnutím stimuluje rozsiahle procesy zmien, keď sa členské štáty usilujú o harmonizáciu svojich právnych rámcov s normami dohovoru. Tieto procesy budú pravdepodobne pokračovať, pretože monitorovacie rámce zriadené podľa článku 33 ods. 2 dohovoru ďalej podrobujú právne predpisy kontrole so zreteľom na ich zlučiteľnosť s Dohovorom o právach osôb so zdravotným postihnutím.

Stanoviská agentúry FRA

Kedže po prvý raz príslušný orgán OSN, Výbor pre práva osôb so zdravotným postihnutím, preskúmal plnenie medzinárodných záväzkov v oblasti ľudských práv zo strany EÚ, záverečné pripomienky výboru k vykonávaniu Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím zo strany EÚ, uverejnené v roku 2015, sú dôležitým míľnikom pre záväzok EÚ v oblasti rovnosti a rešpektovania ľudských práv. Rozsiahle odporúčania poskytujú usmernenia pre legislatívne a politické opatrenia v rámci sféry kompetencií EÚ.

Stanoviská agentúry FRA

Agentúra FRA zastáva stanovisko, že v záujme úplného uplatňovania Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím by inštitúcie EÚ mali použiť záverečné pripomienky Výboru pre práva osôb so zdravotným postihnutím ako príležitosť stanoviť pozitívny príklad zaistením rýchlej implementácie odporúčaní výboru. Je potrebné, aby Európska komisia zastupujúca EÚ v rámci dohovoru úzko spolupracovala s inými inštitúciami, orgánmi a agentúrami EÚ, ako aj členskými štátmi na koordinovaní účinných a systémových opatrení nadväzujúcich na záverečné pripomienky. Modalita tejto spolupráce by mohli byť určené v stratégii vykonávania Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím, ako odporúča Výbor pre práva osôb so zdravotným postihnutím, ako aj podľa odporúčaní v aktualizovanej stratégii pre oblasť zdravotného postihnutia na obdobie rokov 2010–2020.

V roku 2016 sa blíži 10. výročie vstupu Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím do platnosti a z dôkazov vyplýva, že slúži ako silný stimul legislatívnych a politických reforiem na európskej a vnútroštátnej úrovni. Prístup k zdravotnému postihnutiu založený na ľudských právach požadovaný dohovorom sa ešte musí plne premietnuť do práva EÚ alebo vnútroštátneho práva – alebo do tvorby politik.

Stanoviská agentúry FRA

Agentúra FRA zastáva stanovisko, že na riešenie skutočnosti, že prístup k zdravotnému postihnutiu na základe ľudských práv ešte nie je úplne schválený, by EÚ a jej členské štáty mali zvážiť zintenzívnenie úsilia na zladenie svojich právnych rámcov s požiadavkami Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím. Ako odporúča Výbor pre práva osôb so zdravotným postihnutím, toto by mohlo zahŕňať komplexné preskúmanie ich právnych predpisov v záujme zaručenia úplnej harmonizácie s ustanoveniami dohovoru. Takéto preskúmania na úrovni EÚ a vnútroštátnej úrovni by mohli stanoviť jasné ciele a časové rámce pre reformy s identifikovaním zodpovedných subjektov.

Preskúmania Výboru pre práva osôb so zdravotným postihnutím týkajúce sa EÚ, Chorvátska, Českej republiky a Nemecka v roku 2015 naznačujú, že procesy preskúmania monitorovacími orgánmi poskytujú cennú príležitosť pre vstup od organizácií občianskej spoločnosti vrátane organizácií pre

osoby so zdravotným postihnutím. Udržanie tejto úrovne zapojenia a konzultácií počas celého procesu nadväzujúcich opatrení na záverečné pripomienky predstavuje väčšiu výzvu vzhľadom na rozsiahly rozsah odporúčaní výboru.

Stanoviská agentúry FRA

Agentúra FRA zastáva stanovisko, že v záujme zachovania úrovne zapojenia, ktoré dosiaľ zaznamenal proces preskúmania Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím, by EÚ aj členské štáty mali pri prijímaní krokov na vykonanie záverečných pripomienok Výboru pre práva osôb so zdravotným postihnutím zväziť štruktúrované a systémové konzultácie a zapojenie osôb so zdravotným postihnutím. Tieto konzultácie by mali byť plne dostupné a umožňovať všetkým osobám so zdravotným postihnutím zúčastniť sa, bez ohľadu na druh postihnutia.

Na konci roka 2015 len Fínsko, Írsko a Holandsko neratifikovali Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím, aj keď každé z nich prijalo významné kroky smerujúce k dokončeniu reforiem potrebných na vydláždenie cesty k ratifikácii. Ďalšie štyri členské štáty a EÚ sú ešte pred sebou ratifikáciu Opčného protokolu k Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím, ktorý umožňuje jednotlivcom predkladať sťažnosti Výboru pre ochranu práv so zdravotným postihnutím, napriek tomu, že každý z nich do roku 2012 ratifikoval hlavný dohovor.

Stanoviská agentúry FRA

Agentúra FRA zastáva stanovisko, že na dosiahnutie úplnej ratifikácie Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím by mali členské štáty EÚ, ktoré tak zatiaľ neučinili, zväziť prijatie rýchlych krokov na dokončenie posledných reforiem, ktoré bránia v ratifikácii Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím. EÚ a členské štáty, ktoré ešte musia doplniť svoju ratifikáciu Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím o opčný protokol, by mali zväziť rýchle vykonanie potrebných legislatívnych opatrení na ratifikáciu opčného protokolu.

Podľa komparatívnej analýzy agentúry FRA na konci roka 2015 štyri z 25 členských štátov, ktoré ratifikovali Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím, ešte nemali stanovený alebo určený orgán na vykonávanie a monitorovanie dohovoru, ako sa vyžaduje v článku 33. Z dôkazov vyplýva, že nedostatok finančných a ľudských zdrojov, ako aj chýbajúci stabilný právny základ pre určenie orgánov brzdí prácu orgánov, ktoré už sú stanovené, najmä v monitorovacích rámcoch zriadených podľa článku 33 ods. 2.

Stanoviská agentúry FRA

Agentúra FRA zastáva stanovisko, že na zlepšenie monitorovania povinností vyplývajúcich z Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím by členské štáty mali zväziť pridelenie dostatočných a stabilných finančných a ľudských zdrojov monitorovacím rámcom zriadeným podľa článku 33 ods. 2, aby si mohli plniť svoje funkcie. Mali by takisto zväziť, že budú garantovať nezávislosť monitorovacích rámcov zaistením toho, že ich zloženie a prevádzka bude zohľadňovať parížske zásady fungovania vnútroštátnych ľudskoprávných inštitúcií, ako sa vyžaduje v článku 33 ods. 2. Vytvorenie formálneho právneho základu pre monitorovacie rámce na úrovni EÚ a vnútroštátnych úrovniach s jasným stanovením úlohy a rozsahu pôsobnosti rámcov by posilnilo ich nezávislosť. Členské štáty, ktoré ešte neurčili orgány podľa článku 33, by tak mali učiniť čo najskôr a vybaviť ich zdrojmi a mandátmi na účinné vykonávanie a monitorovanie ich povinností podľa Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím.

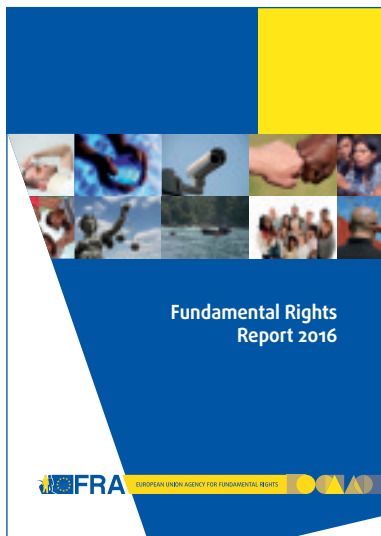

Európska únia (EÚ) a jej členské štáty zaviedli a realizovali v roku 2015 mnohé iniciatívy zamerané na ochranu a posilnenie základných práv. V publikácii agentúry FRA *Správa o základných právach 2016* je zhrnutý a analyzovaný hlavný vývoj a uvedené stanoviská FRA v oblasti základných práv v EÚ od januára do decembra 2015. Poukazuje sa v nej na dosiahnutý pokrok i na pretrvávajúce prekážky a zároveň sa v nej uvádza prehľad hlavných tém diskusií v rámci EÚ týkajúcich sa základných práv.

V oddiele nazvanom Zameranie sa v správe tento rok podrobnejšie rozoberajú otázky azylu a migrácie. Zvyšné kapitoly sa zaoberajú Chartou základných práv EÚ a jej uplatňovaním členskými štátmi, rovnosťou a nediskrimináciou, rasizmom, xenofóbiou a súvisiacou intoleranciou, integráciou Rómov, informačnou spoločnosťou, ochranou súkromia a údajov, právami dieťaťa, prístupom k spravodlivosti vrátane práv obetí trestných činov a pokrokom v uplatňovaní dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím.

Ďalšie informácie:

Úplná publikácia agentúry FRA *Správa o základných právach 2016 (Fundamental Rights Report 2016)* sa uvádza na <http://fra.europa.eu/en/publication/2016/fundamental-rights-report-2016>

Pozri tiež súvisiace publikácie agentúry FRA:

- FRA (2016), *Správa o základných právach 2016 – stanoviská agentúry FRA*, Luxemburg, Úrad pre publikácie, <http://fra.europa.eu/en/publication/2016/fundamental-rights-report-2016-fra-opinions> (k dispozícii vo všetkých 24 úradných jazykoch EÚ)
- FRA (2016), *Asylum and migration into the EU in 2015 (Azyl a prisťahovalectvo do EÚ v roku 2015)*, Luxemburg, Úrad pre publikácie, <http://fra.europa.eu/en/publication/2016/asylum-and-migration-european-union-2015> (k dispozícii v angličtine a francúzštine)

Predchádzajúce výročné správy agentúry FRA o výzvach v oblasti základných práv a výsledkoch dosiahnutých v Európskej únii v konkrétnom roku sa uvádzajú na: <http://fra.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/annual-reports> (k dispozícii v anglickom, vo francúzskom a v nemeckom jazyku).

Úrad pre publikácie

FRA – AGENTÚRA EURÓPSKEJ ÚNIE PRE ZÁKLADNÉ PRÁVA

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Viedeň – Rakúsko
Tel. +43 158030-0 – Fax +43 158030-699
fra.europa.eu – info@fra.europa.eu
[facebook.com/fundamentalrights](https://www.facebook.com/fundamentalrights)
[linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency](https://www.linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency)
twitter.com/EURightsAgency

© Agentura Európskej únie pre základné práva, 2016
Fotografie: ©iStockphoto; Európska komisia; OBSE (Milan Obradovic)

Print: ISBN 978-92-9491-278-7, doi:10.2811/478484
PDF: ISBN 978-92-9491-283-1, doi:10.2811/01296